

РЕШЕНИЕ

№ 38887

гр. София, 21.11.2025 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, VIII КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в
публично заседание на 24.10.2025 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Камелия Серафимова

ЧЛЕНОВЕ: Калин Куманов

Стоян Тонев

при участието на секретаря Анжела Савова и при участието на прокурора Александър Павлов, като разгледа дело номер **7635** по описа за **2025** година докладвано от съдия Калин Куманов, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.208 и сл. от Административно-процесуалния кодекс във връзка с чл.285, ал.1, изр.2 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража.

С Решение № 17456 от 22.05.2025 г., постановено по адм.дело № 8649/2023 г., Административен съд-София град е осъдил Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" в Министерството на правосъдието да заплати на И. М. С., ЕГН: [ЕГН], обезщетение за причинени неимуществени вреди в размер на 3 780 лв., причинени му по време на изтърпяване наказание лишаване от свобода в Затвора-гр.С. в периода 08.09.2018 г. – 06.06.2020 г. (21 месеца), поради нарушение на чл.3 от ЗИНЗС, ведно със законната лихва, считано от 08.09.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението, както и направените разноски в размер на 10 (десет) лева за държавна такса; като е отхвърлил предявения иск от И. М. С. срещу ГДИН за разликата между предявения размер от 20 000 лв. и уважения 3 780 лв. със същото решение ГДИН е осъдена да заплати на адвокат И. В. Ю. от САК адвокатско възнаграждение за процесуално представителство по делото в размер на 680 лв.

Недоволен от така постановеното решение е останал ответникът по иска ГДИН, който с касационна жалба, подадена в срок чрез юк.В., обжалва същото. Касаторът се оплаква, че Съдът е постановил решението си при неправилно приложение на материалния закон и че същото е необосновано, в разрез със събраните по делото доказателства. Изтъква, че не е съобразена действителната фактическа обстановка. Настоява, че по делото не е доказано извършването на нарушение по чл.3 от закона. Иска отмяна на касираното решение, и да отхвърляне на

предявената искова претенция, а при условията на алтернативност – намаляване на обезщетение до справедливия му размер; както и за присъждане на юрисконсултско възнаграждение за двете съдебни инстанции. Отправя възражение за прекомерност на претендираното адвокатско възнаграждение. В с.з. касаторът чрез процесуалния си представител юк.Д. поддържа касационната жалба, моли за уважаването ѝ и за присъждане на юрисконсултско възнаграждение. Ответникът по касационната жалба – И. М. С. чрез адв.Ю. е изразил в писмен вид становище за нейната неоснователност, а в с.з. чрез адв.Ю. моли първоинстанционното решение да бъде оставено в сила, и да му бъдат присъдени разноски по представен списък.

Представителят на СГП моли касационната жалба да бъде оставена без уважение.

Административен съд-София град, като провери законосъобразността и обосноваването на първоинстанционното решение във връзка с направените от касатора оплаквания, намери следното:

Касационната жалба е процесуално допустима. Разгледана по същество, тя е неоснователна поради следните съображения :

Първоинстанционният съд е анализирал приложените по делото писмени доказателства, както и събраните гласни такива, и обосновано е приел, че в периода от 06.06.2018 г. до 05.06.2020 г. ищецът И. М. С. е изтърпявал наказание „Лишаване от свобода“ в Затвора-гр.С. първоначално в 5-та група, а от 15.02.2019 г. е преместен във 2-ра група.

По време на престоя си в Затвора-гр.С. на ищеца са били причинени ухапвания от дървеници и въпреки извършваната ДДД-обработка, в помещенията, в които той е пребивавал, е имало хлебарки и дървеници. Правилен е изводът на първоинстанционния съд, че в исковия период на ищеца и настоящ ответник по касация са причинени неимуществени вреди, доколкото същият е бил поставен в неблагоприятни условия за живот по време на изтърпяване на наложено му наказание „Лишаване от свобода“ – масова популация на хлебарки и дървеници и липса на ефективни действия за превенция и обезпаразитяване, предприети от администрацията на Затвора С. и на ГДИН. Обосновано е прието, че в периода от 2019 г. до пролетта на 2020 г. в помещението, в което ищецът е бил настанен, поради липса на покрив често е било наводнявано при лоши метеорологични условия, което значително е повишавало влажността и е създавало благоприятни условия за развитие на мухъл и плесени. Констатациите от извършените проверки от СРЗИ и дадените предписания през 2019 г. са приети като доказателство за липса на ефективност на предприетите от ответната администрация действия – недостатъчна и несъответна на обективните обстоятелства дезинфекция, дезинсекция и дератизация, което е пречило ограничението на популациите на инсектите. Несъмнено създадените неудобства от допълнителните усилия, които е следвало да полага, за да предпази здравето си от неблагоприятното въздействие на хлебарки и най-вече на дървеници, са се отразили отрицателно на възможността за спокоен сън.

Съдът е анализирал приложимите правни норми и е приел, че разпоредбата на чл.3, ал.2 ЗИНЗС приравнява на нечовешко и унижително отношение по смисъла на ал.1 и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждаят чувство на страх, незащитеност или малоценност.

Анализирайки и свидетелските показания, първоинстанционният съд е приел, че ищецът е бил обект на ухапвания от тези насекоми, които са му причинили физически дискомфорт, свързан с

болезнени, неприятни усещания по тялото, които неминуемо са му причинявали и психически дискомфорт – раздразнение, лош сън, безпомощност да противодейства, огорчение и пр. Съдът е изтъкнал, че свидетелските показания в тази си част кореспондират и с констатациите, изложени в Годишния доклад на националния превантивен механизъм (изготвен от Администрацията на Омбудсмана на РБългария, в която по отношение хигиената в Затвора-гр.С. се съдържа констатация, че проблемът за наличието на хлебарки и дървеници е системен; независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е неефективно, на Министъра на правосъдието е препоръчано да разшири списъка с разрешени вещи, като включи и препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията, а ответникът по иска не е представил доказателства за наличие на съществена, положителна промяна след горните констатации. Правилен е изводът на Съда, че в условията на насрещно доказване и в съответствие с чл.284, ал.5 ЗИНСЗ ответникът не е установил и не е доказал обработването на помещенията срещу вредители да е било, макар и от специализирана фирма за ДДД-дейности, но с използване на препарати в концентрация, достатъчна да въздейства на вредителите; обработването да е довело до някакви резултати, както и че е било единствената, реална възможност за ограничаване/унищожаване на популацията от дървеници.

Наред с това първоинстанционният съд е анализирал и практиката на Европейския съд по правата на човека, като в осъдителните си решения срещу България наличието на санитарен проблем в поправителните заведения (затвори и затворнически общежития), свързан с наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители, като е посочил, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем, чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна. В Европейските правила за затворите, макар представляващи само препоръки на Комитета на министрите, към държавите-членки на Съвета на Европа, по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, са заложили правила, които са ориентир за преценката, дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение по смисъла на чл.3, ал.1 и ал.2 ЗИНСЗ. Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците и особено условията за спане следва да са съобразени със зачитането на човешкото достойнство; да осигуряват (доколкото е възможно) лично пространство и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания. Съгласно т.102.2 от Европейските правила за затворите лишаването от свобода, чрез настаняване в затвор представлява наказание само по себе си и следователно режимът на осъдените затворници не бива да утежнява страданието, което е резултат от самото пребиваване в затвора.

Обоснован и съответен на доказателствата по делото е изводът в касираното решение, че искивия период като лишен от свобода в Затвора-гр.С. ищецът и ответник по касация в настоящото производство е бил подложен на нечовешко и унижително отношение и е бил обект на друго подобно бездействие или обстоятелство, което уронва човешкото достойнство, предвид наличието на дървеници в помещенията, в които е изтърпявал наказание лишаване от свобода и са изпълнени дефинираните елементи от фактическия състав за ангажиране безвиновна отговорност на ответника за бездействие, изразило се (предвид обхвата на заявените и доказани претенции) в: страдание или незначително на човешкото достойнство, които надвишават неизбежното ниво на страдание при изпълнение на наказанието, неблагоприятно третиране, способно да причини сериозно по степен емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство.

Като е отчел, че ищецът е пребивавал в Затвора-гр.С. общо 21 месеца и предвид признатата за

основателна и доказана част от исковата молба, на основание чл.52 ЗЗД, Съдът е определил справедливия размер на обезщетението, съответстващ на претърпяното от ищеца страдание, като за всеки от календарните дни на посочения период е присъдил по 6 лв. на ден (3 евро).

По делото е доказано, че страданията, които е претърпял ищецът поради наличието на хлебарки и дървеници в килиите; поради наводняване на помещението, в което същият е бил настанен, поради липса на покрив, са пряка и непосредствена последица от бездействието на затворническата администрация, изразяваща се в непредприемане на достатъчно ефикасни действия по обезпаразитяване и борба с инсектите, както в неосигуряване на здравословни и вреди следва да бъдат репарирани. Вредата не е пряка и непосредствена последица от бездействието на длъжностни лица на ответника и не се намира в причинна връзка с него. Преки са само тези вреди, които са типична, нормално настъпваща и необходима последица от вредоносния резултат, т.е. които са адекватно следствие от увреждането. Непосредствени вреди са тези, които са настъпили по време и място, следващо противоправния резултат/. Не се доказва и наличие на причинна връзка между незаконосъобразното бездействие и твърдените вреди.

При определяне размера на обезщетението Съдът намира, че следва да се съобрази с новите Решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за лишаване от свобода, според които обезщетение, присъдено от националния съд, което се равнява на 4 евро на ден или на 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства е адекватно и не поставя под съмнение ефективността на производството за обезщетяване на вредите от поставяне в лоши условия на задържане. Едновременно с това в повечето случаи такова обезщетение би било достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушение на забраната за поставяне в лоши условия на задържане по смисъла на чл.3 от Конвенцията. С други думи, указанията на Съда в С. относно размера на обезщетението за нарушение на чл.3 ЕКПЧ са дадени алтернативно, а не императивно от 4 евро на ден, като Съдът следва да прецени пропорционалността на обезщетението и тежестта на претърпените неимуществени вреди при избора между двете алтернативи - 4 евро на ден или на 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства при съобразяване на стандартите на ЕСПЧ по приложението на чл.3 от Конвенцията, които налагат да бъде взето предвид кумулативното въздействие на условията, при които се изтърпява задържането или наказанието. В случая претенцията е предявена не само поради наличие на дървеници, а и поради други лоши условия, което следва да бъде съобразено при определяне размера на обезщетението в смисъл, че пълният посочен размер на обезщетения от 4 евро на ден в най-новите Решения на ЕСПЧ е неприложим към настоящия случай. Този размер на обезщетение касае кумулативния ефект от различни аспекти на изтърпяване на наказанието. С други думи и по аргумент от неизчерпателното изброяване на чл.3, ал.2 ЗИНЗС неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода могат да касаят различни аспекти като липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражда чувство на страх, незащитеност или малоценност. В случая се твърди кумулативно въздействие на два неблагоприятни фактори. При задължение за националния съд да съобрази кумулативния ефект от тези условия и безспорна установеност по делото на недостатъчна хигиена, свързана с наличието на дървеници, както и твърдените други лоши условия, не следва да се присъжда препоръчания от ЕСПЧ стандарт от 4 евро на ден, а алтернативния - 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства. Присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от два аспекта на изтърпяване на наказанието не следва да се превръща в прекомерна санкция за

затворническата администрация.

Правилно е определен размер на обезщетението под посочения от ЕСПЧ размер от 4 евро на ден, а именно и в алтернативния вариант от около 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства. В свои решения по дела *B. v. S.*, жалба № 25516/12, Решение по допустимост от 8 юли 2014 г. и *S. and others v. R.*, жалба № 41743/17 и 16 др., Решение по допустимост от 17 март 2020 г., ЕСПЧ приема, че обезщетение в размер на 30% от това, което той би присъдил, е адекватно за компенсиране на вредите от лоши условия за задържане в конкретния случай - в Русия. Съответно за справедлива база за размера на обезщетението се приема между 4 и 5, 3 евро на ден /така *B. vs S.*, жалба 25516/12, решение по допустимост от 08 юли 2014 г.; *D. vs H.*, жалба 5433/17, решение от 14 ноември 2017 г./, като посочената база е определена като справедлива за установено задържане в лоши условия, при съобразяване на жизнения стандарт за страната. В този смисъл и доколкото според статистически данни на Евростат минималните месечни възнаграждения в България се явяват по-ниски, средно с 40%, то отчитайки жизнения стандарт в България, за справедлив размер би следвало да се счита такъв от 3 евро на ден.

По данни от сайта на Български хелзингски комитет с Решение от 21 юли 2020 г. по делото *Д. А.* срещу България, ЕСПЧ за пръв път прави оценка на въведените през 2017 г. правни средства за защита срещу нечовешко и унижително отнасяне, произтичащо от най-ограничителния режим на изтърпяване на наказание в българските затвори - специалният режим, който се налага автоматично на всички осъдени на доживотен затвор по жалба на *Д. А.*, който изтърпява наказание доживотен затвор от 2013 година. За неблагоприятните условия на изтърпяване на наказанието в периода от 2013 г. до м.април 2018 г. националният съд присъжда обезщетение за неимуществени вреди за нарушение на чл.3 ЕКПЧ, респ. чл.3 ЗИНЗС, в размер на 1 000 лв. ЕСПЧ отбелязва, че размерът на присъденото обезщетение – 1 000 лв. за нарушение, продължило четири години и половина, е в пъти по-нисък от този, който той е установил в практика си по сходни случаи. Във връзка с това, ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя допълнително обезщетение в размер на 6 000 евро. Това обезщетение се равнява приблизително на 3.65 евро на ден (при период от 4 години и половина).

С Решение от 4 юни 2020 г. ЕСПЧ постановява три осъдителни решения срещу България по делата *Ч. и К.*, *Й. и Д.* и *И. и други* (*A. nos. 2727/19 and 6 others*), образувани по единадесет жалби на лишени от свобода, като по всички намира нарушение на член 3 от Конвенцията за престоя на жалбоподателите в пенитенциарните заведения в различни периоди между 2011 и 2018 г. Присъденото от ЕСПЧ обезщетение е общо 68 600 евро, което също представлява приблизително малко над 6000 евро на човек и потвърждава стандартите на Съда в С..

По силата на чл.52 3ЗД съдът определя размера на обезщетение по справедливост. Съобразно задължителните указания, дадени в т.II от ППВС № 4/1968 г. понятието "справедливост" по смисъла на чл.52 3ЗД не е абстрактно понятие. То е свързано с преценката на редица конкретни обективно съществуващи обстоятелства, които трябва да се имат предвид от съда при определяне размера на обезщетението. Справедливият размер на обезвредата следва да почива на обективни критерии и да бъде адекватен от претърпените вреди. Обезщетението трябва е съразмерно с вредите и да отговаря, както на конкретните данни по делото, така и на обществените представи за справедливост. В съдебното производство по присъждане на обезщетение посочените неимуществени вреди следва да намерят материален израз, който законът в нормата на чл.52 3ЗД определя "по справедливост", макар неимуществените вреди да нямат стойностно изражение и да не подлежат на аритметично изчисляване.

Касационният съд намира, че размерът на обезщетението от 6 лева на ден би бил справедлив за претърпените от ищеца неимуществени вреди от нарушение на чл.3, ал.2 ЗИНЗС за период от 21 месеца – от 08.09.2018 г. до 06.06.2020 г., при доказан престой на ищеца в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието, а именно 3 780 лв. Размерът на обезщетението е съобразен и с постановените през 2020 г. решения на ЕСПЧ срещу България по дела, касаещи оплаквания по чл.3 и чл.13 КЗПЧОС („И. и Д.“, „И. и

др.“) от лошите условия в местата за задържане, както и например с Решение № 21864 от 31.10.2024 г., по КАХД № 6323/2024 г. на АССГ.

Правилно ответникът е осъден и за законната лихва, считано от 08.09.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението, доколкото претенцията за лихви е акцесорна и следва съдбата на главното задължение.

С оглед на изложеното касационната инстанция намира, че обжалваното решение не страда от пороци, представляващи касационни основания за отмяната му и при условията на чл.222, ал.1, предл.първо от АПК следва да бъде оставен в сила.

При този изход на спора и във връзка със своевременно отправено искане за присъждане на разноски за адвокатско възнаграждение за правна помощ, оказана от адв.Ю. на ответника по касация, Съдът намира следното: От представения договор за правна защита и съдействие № 060662/07.09.2023 г. е видно, че на представляваното лице е оказана безплатна правна помощ по чл.38, ал.1, т.2 от Закона за адвокатурата. Разпоредбата определя, че адвокатът или адвокатът от Европейския съюз може да оказва безплатно адвокатска помощ и съдействие на материално затруднени лица, като на основание чл.38, ал.2 ЗА, в случаите по ал.1, ако в съответното производство насрещната страна е осъдена за разноски, адвокатът или адвокатът на Европейския съюз има право на адвокатско възнаграждение. В този случай Съдът определя възнаграждението в размер не по-нисък от предвидения в наредбата по чл.36, ал.2 и осъжда другата страна да го заплати. В чл.8, ал.1, т.2 от Наредба № 1/09.07.2004 г. за възнаграждения за адвокатска работа според имуществения интерес е предвидено минимално адвокатско възнаграждение в размер на 494,60 лв. С оглед отправеното от касатора възражение за прекомерност, и доколкото делото не се отличава с фактическа и правна сложност, на адв.Ю. следва да се присъди адвокатско възнаграждение размер на 494,96 лв. за касационното производство.

Така мотивиран и на основание чл.222, ал.1, предл.първо от АПК Съдът

Р Е Ш И :

ОСТАВЯ В СИЛА Решение № 17456 от 22.05.2025 г., постановено от Административен съд-София град по адм.дело № 8649/2023 г.

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" в Министерството на правосъдието да заплати на адв.И. В. Ю. адвокатско възнаграждение размер на 494,96 лв. (четиристотин деветдесет и четири лева и 96 ст.) за касационното производство.

Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ : 1.

2.